

Millî Eğitim Bakanlığı ve Kültür Bakanlığı
Eğitim, Kültür ve Turizm Bakanlığı

Millî Eğitim Bakanlığı
Eğitim, Kültür ve Turizm Bakanlığı

UNESCO
Türkiye
Millî Komitesi

Pamukkale University
Faculty of Letters
Department of Turkish Language and Literature

Yunus Emre'nin
Vefatının 700.
Yılı Dolurken (1241-1321)
14-15 Mayıs 2021

ULUSLARARASI TÜRK DÜNYASI YUNUS EMRE SEMPOZYUMU

24-27 MAYIS 2021

<https://www.pau.edu.tr/altaydilmer>

AHMET YESEVİ'NİN HİKMETLERİNDEKİ AŞK KONUSUNUN İRFANİ ANLAMI

Hüsiddin EŞONKULOV⁶³

ÖZET

Hoca Ahmet Yesevi'nin hikmetlerinde geçen aşık, Allah'a olan derin sevgisiyle kendine has sanatsal bir üslupla ifade edilmiştir. Bu büyük mutasavvıf şairin aşkı tarif ediş şekli, kendine has bakış açısı ve tasniflerinin öğrenilmesi; onun görüşlerine yaklaşmak ve aşkın irfanî anlamını idrak etmek bakımından çok önemlidir. Zira, onun hikmetlerinde bulunan "Aşksız insan hayvan cinsi, bunu anla" mısrası şairin aşka ait görüşlerine göre ifade edilmezse, mahiyetten çok uzaklaşıldığını hissederiz. Büyük şair, aşka kendi inançları çerçevesinden baktığından Allah'a sevgi duymayan kişileri insan saymaz. Onların insani değerlere tamamen yabancı olduklarından bahseder. Şaire göre, imanı olan insanın Allah'a da sevgisi olması çok önemlidir. İşte bu görüşlerinden dolayı Ahmet Yesevi; aşıkları da çin, yani gerçek ve yalancı âşık olarak sınıflandırır. Büyük düşünür, nefsinin kötülüğünü yok etmeyen, Allah diyerek içine nur doldurmayan kişide aşkın bir belirtisi olmadığını hikmetlerinde sıkça ifade etmiştir. Bununla birlikte cehenneme gitse bile hiçbir şeyden korkmayan, cennetteki hurilere meyil vermeyen sadece Allah aşkıyla yanarak ona gönül verenleri de gerçek âşık olarak görür ve över.

Şairin hikmetlerinde takva, zikir, züht, aşk gibi irfanî anlam taşıyan tassavvufa ait terimler olduğu gibi takvayla ilgilenen abit, ömrünü zühte bağışlayan zahit ve aşık gibi timsallere de geniş yer verilmiştir. Bu timsallerin derin anlamlarını idrak edersek, mutasavvıf şairin "Zahit olma, abit olma, âşık olgul" gibi çağrılarının manalarını daha iyi anlayabileceğimiz gibi hikmetlerindeki aşkın irfanî mahiyetini de doğru idrak edebiliriz.

Şeriat ilmi ve hakikat esrarlarında bilgisi olan Hoca Ahmet Yesevi Divan-ı Hikmet eserinde irfan ehli sayılan, Allah'ın marifetini derinden hisseden ariflerin aşıklığı sanatsal bakımdan yorumlamalarına da ayrıca değer verir. Şairin düşüncesine göre aşıkların arifliğe heveslenmeleri ve ona yönelmelerinde de hikmet vardır. Allah; aşk yolunu seçen aşığa zahmet, sıkıntı, güçlük ve azap göndererek onu sınavdan geçirir. Sadece bu sınavlarda başarılı olan aşıklar, mahşer gününde Allah'ın huzurunda olacaklar ve onun lütfundan nasipleneceklerdir. Dolayısıyla şair, arifler sohbetinde bulunan aşıkların Allah'ın lütfuna nail olduklarını hikmetlerinde sanatsal biçimde tasvir eder.

Anlaşıldığı üzere hikmetlerdeki aşkın irfanî bir nitelik kazandığını idrak ederek yorumlamak, Hoca Ahmet Yesevi'nin eserinden aynı anlamı çıkarmamıza imkân sağlar ve bu konunun edebî mertebesinin gelişimi hususunda bilimsel sonuçları sunmamıza hizmet eder.

Anahtar Kelimeler: Aşk, âşık, abit, takva, zikir, züht, zahit, irfanî anlam.

ШӘКӘРІМ ҚҰДАЙБЕРДІҰЛЫ ШЫҒАРМАШЫЛЫҒЫНДАҒЫ КОНГЕНИАЛДЫҚ МӘСЕЛЕЛЕРІ

(«Жан», «Тән» категориялары және «Жар» сипаты)

Қарлығаш Әділханқызы ӘУБӘКІРОВА⁶⁴

АННОТАЦИЯ

Өмірінің соңғы кезін елден жырақта өткізіп, жазықсыз атылып, 30 жыл құрқұдықта жатқан Шәкәрім Құдайбердіұлы өз шығармаларында адамның жаны мен тәнінің арақатынасы жайында өте көп насихат сөз қалдырған болатын. Ол Адам ата-Хауа анадан басталған адамзат баласының ойшыл, даналарын тілге тиек ете отырып, «нұрлы ақыл», «суық ақыл», «Жар», «тән» сынды ұғымдарды символикалық мәнде қолданған. Шығыс шайырлары Руми, Омар Хаям, Жүніс Еміре сынды Жарға ғашық сырларын баян еткен Шәкәрім шығармашылығы мен сопылық

⁶³ Доц. Dr. (DSc), Buhara Devlet Üniversitesi Özbekistan. İletişim: husniddin.eshonqulov72@mail.ru

⁶⁴ Dr. Семей қаласының Шәкәрім атындағы университеті KE АҚ kz.aubakirova@gmail.com

